

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Disputationes Theologicae

Quatuor Tomis distinctæ: Quibus Uniuersa Theologia Scholastica Clare,
Breviter & accuratè explicatur

De Deo, Et De Angelis

Martinon, Jean

Burdegalae, 1644

Sect. 2. An Angelus possit multa, vt multa intelligere?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73898)

Verum, gratis assumunt versari semper Angelum in sui cognitione adeo perfecta, ut sit cognitio dependens a sua: a prima causa, a qua dependet abstrahere potest cognitio etiam intuitiva minus perfecta rei licet dependentis: ut in visione albedinis sensu ipso manifestum est.

Addit Suarez Angelum naturaliter non modo seipsum semper intueri, sed & sua omnia, & singulariter species omnes quibus instructus est, ut habeat dominium quoddam in suas cogitationes, possitque liberè, si velit, hac aut illa specie uti, & consequenter de hac vel illa se distinctè cogitare. Fundamentum eius est num. 32. quia natura non deficit in necessariis. Sed Angelis ad propriam vitam intellectualem & liberam convenienti modo exercendam necessarius est aliquis actus naturalis seu necessarius quo se plenè intueatur, qui possit esse origo & quasi fundamentum primæ volitionis, & aliam cogitationum; ergo &c.

Respondet primo, non apparere in Angelis talem necessitatem, cum sine tali cognitione naturali & naturaliter indefectibili, possint determinari ad primas & naturales cogitationes ab occurfu obiectorum, & aliquidatenus liberè, uti species ab cogitationes liberae, absque directâ ipsarum cognitione, qualem nos nunquam experimur, licet experiamur nos liberè transire ab vna cogitatione ad aliam. Ac sicut determinatio ad primas & naturales cogitationes, & liberae ad liberae, in nobis est sine specierum cognitione: sic, & quidem perfectior, potest esse in Angelis, licet non habeant naturalem illam & ineffabilem notitiam specierum suarum, quam præterdit Suarez. Quamvis valde probabile sit, Angelum semper moraliter, id est, ferè semper & frequenter in notitia saltem confusa sui, suarumque rerum versari, adeoque specierum, quas habet: quæ cognitio illum iuvare potest ad earum usum liberum.

Secundò dico, si Angelus perfectè cognoscit omnes suas species, ut ibidem affirmat Suar. num. 27. cognoscit etiam perfectè & distinctè omnia quorum sunt species. Nam species habent ordinem essentialem ad illa, ut talia: ergo non possunt sine illis perfectè cognosci. Sine illis, inquam, distinctè & perfectè, licet indirectè & per aliud, cognoscitur, ut Casar cognoscitur per ipsius imaginem. At utrumque incredibile est, & impossibile. Species enim Angelorum plurimæ sunt, & plures ac plures in infinitum acquiruntur per actus cognitionis: Virtus autem intellectiva Angelorum finita est, & certam spheram habet. Ergo non potest in tam multa extendi. Deinde illa cognitio tam perfecta specierum esset inutilis ad finem, quem intendit Suarez: nempe ut Angelus se liberè determinet ad cognitionem distinctam huius aut illius obiecti. Iam enim illam æquè distinctam haberet.

Dices, non magis esse finitam vim cog-

noscendi intellectus Angelici, quam vim recipiendi species. Quare si hæc est infinita & illa pariter. Sin autem hæc finita est, & certum habet terminum, vltra quem non potest recipere: intellectus, non obstante sua limitatione, poterit omnes simul intelligere, quas naturaliter potest simul recipere.

Respondeo, vim recipiendi species, ad multò plura simul extendi, quam vim intelligendi, ut in nobis experimur, qui rerum longè plurimarum species simul retinemus, licet de paucis tantum distinctè & perfectè cogitare possimus. Ratio huius rei est, quia officium subiectandi species longè imperfectius est, & minus operosum, quam exercitium videnti & cognoscendi. Ideo exercitium completur mensura intelligendi, quam mensura recipiendi species, posito quod utraque finita sit, ut esse existimo. Quapropter non acquiruntur in infinitum novæ ac novæ species, remanentibus prioribus: sed cum sint fluxa, pereunt sensim, nisi novis actibus reparentur aut foueantur, & alio locum relinquunt.

Virtus recipiendi species ad plura simul extenditur, quam virtus cognoscendi.

SECTIO II.

An Angelus possit multa, ut multa, intelligere?

Respondet affirmativè, idque tum vno actu, tum multiplici: tum sine speciebus per speciem, & unicam & plures.

Prima pars facilis est. Nam distincta ut distincta, sunt multa. At Angelus potest simul distincta ut distincta intelligere, & non tantum ratione, sed etiam re distincta. Si quidem nos idipsum posse constat experientia, quando v. g. plures colores diversissimos simul intuemur, vnuquemque ad suam propriam ipsius differentiam, & oppositionem cum alio.

Angelus possunt multa, ut multa & diversa intelligere.

Secunda pars, quod vno actu, probatur quia in nobis etiam ita fit. Nam omnis actus comparativus, quo vnum cum altero comparamus, ut idem aut diversum, vel ut simile aut dissimile, æquale aut inæquale; tendit necessariò & indivisibilitè, in duo extrema comparationis, sine quibus impossibile est intelligi identitatem aut diversitatem, similitudinem aut dissimilitudinem, æqualitatem aut inæqualitatem. Etiam duo actus diversi, quorum vnus absolute attingeret vnum extremum, & alius alterum; non essent notitia identitatis aut diversitatis, similitudinis aut dissimilitudinis: id est, non cognoscerent illa formaliter & expresse, ut similia sed tantum materialiter, ea quæ sunt similia. Quæ merito Aristot. 3. de anima cap. 2. ex. 146. iuxta Grecorum opinionem, affirmat, eum qui vnum ab alio differre videt, verumque etiam re, quæ simul cognoscit. Confirmatur: quia si posset actus vni similitudinem aut differentiam extremam

Idque etiam vno actu.

Neque in suarum omnium specierum cognitio.

11.

141

12.

& non in extrema: posset actu illo solo manente cognosci similitudo vel differentia extremorum, non cognitis extremis. Quamque similitudo formaliter importet, & includat essentialiter duo extrema (suppono enim ex dictis disp. 25. sect. 2. num. 19. & sequentibus nihil esse aliud quam duo extrema inter se comparata) tam est impossibile cognosci, vltimo actu intellectus similitudinem, non cognitis extremis eodem actu; quam est impossibile cognosci hominem, non cognitis partibus eius intrinsicis & essentialibus, sine quibus nec esse potest, nec concipi. Adde, non esse plerumque; operosius cognoscere multa unico actu, quam multis; & alioqui naturam esse a matrem unitatis: & Deum unico actu simplicissimo omnia comprehendere.

16.
Potest etiam actu multo fieri.

Tertia pars responsi, quod tamen etiam multis actibus possit Angelus multa ut multa cognoscere, tum successiue, tum etiam simul tempore, probatur: quia non est Angelus tanta perfectionis, ut multitudo actuum illi repugnet. Et aliunde potest non exhausta tota vim intelligendi in primum actum circa obiecta primò occurrentia. Vnde aliis superuenientibus poterit, actu priore inuariato, alium exercere circa noua obiecta. Neque enim est necesse perire idem priorem actum; quandoquidem intellectus Angeli est ad utrumque sufficiens. Confirmatur: quia si possunt homines pluribus actibus multa simul cognoscere, ut multa: possunt & Angeli, quorum virtus intelligendi amplior est. Atqui nos ipsi experimur intellectum nostrum, persistentem in priori cognitione alicuius obiecti, attendere aliis obiectis aduenientibus. Et quando iudicium aut discursum exceperimus, sapientissime ab apprehensione distincta determinamur ad actum iudicii: & ab assensu premissarum ad assensum conclusionis. Tunc autem ~~neque~~ est, plures illos actus simul esse: alioqui non posset vnus physice determinare ad alium. Nihil enim agit physice quando non est. Consentunt Molina, Gmel, & plures alii interpretes I. Thomae q. 58. art. 2. Ferrar. 2. contra Gentes c. 101. §.

Molina, Gmel, Ferrar, Sear, Valent, Vasq.

Ad primum responsum est superius: Suar. lib. 2. cap. 37. num. 12. Valent. q. 9. p. 3. & Vasq. disp. 220. cap. 2.

17.

Reliqua partes responsi sequuntur ex prioribus. Primum enim, si actus ille vnus aut multiplex attingens multa & distincta, fertur in obiecta, sufficienter per se presentia: non eget specie, quae tantum requiritur ut vice obiecti absentis potentiam determinet. Secundo, cum Angelus multa unico actu intelligit: actus ille relinquit vnam sui speciem adaequatam, ad causandam sui memoriam, & obiectorum per ipsum cognitorum. Ergo si deinde Angelus vtatur adaequate, vt potest, huiusmodi dispecie: cognosceret per illam speciem vnitam multa ut multa. Idem quod dico de speciebus vnio in suis: quippe adaequatis perfectioni actuum simplicissimum cuiusque Angeli: ideo quod vnuerfali-

ribus, id est, plurium representatiuis, in Angelis superioribus, pro maiore capacitate intelligendi. Quibus cum Angeli vtuntur adaequate, tam multa simul cognoscunt, quot sunt illa, quae distincte representantur per eiusmodi species.

Contra verò, cum Angeli multa, ut multa, diuersis actibus simul cognoscunt, vt fieri posse ostendimus: nullus illorum est adaequatus intellectui Angelico: alioqui non plures simul exerceat. Ergo nec species ad ipsis relictae, adaequatae sunt, singillatim sumptae. Ergo Angelus poterit illis pluribus simul vt, vt recorderetur obiectorum multorum ante cognitorum per actus ex quibus sunt relictae. Neque enim illa multitudo specierum impedit, aut plus inducit difficultatis, quam multitudo obiectorum per se presentium & concurrentium: & aliunde intellectus sufficiens est ad tam multa simul percipienda: alioqui non ea simul antea percepisset. Adde, quod potest Angelus comparare inter se ea, quae diuersis speciebus representantur, & illa cognoscere tanquam diuersa. Cognitionis autem comparatiua debet esse vna. Et dum cognoscitur vnus diuersum ab alio, debet cognosci illud a quo diuersum est. Et nihilominus diuersa quae representantur per species distinctas, non cognoscuntur per vnam speciem, id est, cognitione vna quae per vnica speciem intelligibilem habeatur, sed per diuersas. Consentit hac in parte postrema Suar. lib. 2. cap. 37. à num. 14. Vasq. disp. 220. cap. 2. & Molina. q. 58. art. 2. disp. 1.

18.

Circa primam partem, sunt qui existimant non posse multa simul intelligi, nisi vniantur in aliqua ratione intelligibili: puta vel in vna specie impressa, vel in habitudine ad vnum quod, vel in ratione communi obiectiua. Sicque videtur sentire Thom. art. 2. q. 58. vt ingenue fateatur Molina, supra citatus, aliis frustra explicare conantibus. Fundamentum eorum est: quia sicut ad unitatem motus requiritur unitas termini: ita ad unitatem cognitionis requiritur unitas obiecti. Addunt illud Aristot. 2. Topic. cap. 4. loco 32. & 4. Metaphysica cap. 4. tex. 10. Contingit plura scire, cogitare autem non. Item, Fit vt nihil intelligat, qui nihil intelligit vnum.

19.

Verius tamen certè, ad hoc vt multa cognoscantur, vt multa, simul vno actu aut multiplici, non esse necessarium vt illa multa sint aliter vnum, quam collectione & denominatione extrinseca, quatenus cadunt, aut cadere possunt sub eandem potentiam, vel sub vnum & eundem actum. Non autem vt sint vnum unitate obiectiua, vel unitate medii cogniti aut incogniti. Quasi verò sit necesse cognosci vt vnum, aut sub ratione obiectiua specialiter vna, aut vt ordinata ad vnum quid, vel per vnica speciem representata. Sed & quae talem ordinem, aut unitatem habent, non tantum secundum illam intelliguntur; verum etiam possunt sine illa absolute vt diuersa, & vt multa intelligi.

Aristot.

Multa potest fieri simul cognosci, sine alia vnione. D. Thom. Molina.

MARTIN
NEUS
LIB. I. PAR
D. VI

Soluntur
argumenta
cont. tria
sententia.

Ad fundamentum autem contrarie opinionis Respondeo, si motus est realiter ipsum mobile, ut ego existimo: non requiritur vnitas termini, ad vnitatem realem motus. Si autem, vt multi volunt, id significatur motus realiter cum termino, nego paritatem. Nam cognitio obiectorum, de quibus loquimur, se habet extrinsece ad obiectum, & ab illo realiter differt, non minus quam species ipsa impressa: quæ si multorum vt multorum, & non aliter vnitorum esse potest, vt fertur D. Thom. in eodem art. quidni expressa, seu cognitio ipsa idem possit? & sicut impressa seipsa formaliter, vna est & vnus speciei, licet ad multa extendatur: sic expressa.

Aristoteles vero priore loco significat contingere, aliquando scilicet, & indefinite, vt plura sciuntur habitualiter, & tamen actu non cogitentur. Posteriore affirmat, si nomen non significet vnum quid, fore vt qui nomen audit nihil intelligat. Vel vt alii interpretantur: Quod si quis non possit intelligere vnum quid, & seorsim ab aliis, consequens est vt nihil cognoscere possit. Nec enim est, cui possit quæ plura posse, si nequeat singula. Vnde in tertio Aristoteli nomina posse significare, vnum quid. Si enim possumus concipere vnum quid distincte ab omnibus aliis, quidni & significare?

21
Angelus non cognoscit nisi omnia sibi presentia in se vel in suis causis.

Ex opposito Durand. in 2. dist. 3. q. 8. censet Angelum simul cognoscere vnico actu omnia quæ sunt ipsi presentia in se vel in suis causis naturalibus & determinatis, quantumcunque diuersa: ac semper esse in actu secundo cognoscendi omnia. Ratio eius est, quia intelligere fit per hoc, quod intelligibile sit presentia intellectui. Hæc autem omnia sunt semper presentia intellectui Angeli, in se, vel in suis causis naturalibus & necessariis.

Neque omnia quorum species distinctas habet.

Gregor. vero in 2. dist. 11. q. 1. docet Angelum posse saltem cognoscere simul diuersis actibus ea omnia, quorum species distinctas habet. Quia species sunt causæ partiales intellectiōis, quibus additis augetur vis intelligendi. Quod enim plures causæ partiales cooperantur alicui, eod illud plura potest, cum semper fiat accessio virtutis. Ergo licet addantur species in infinitum: poterit Angelus, crescente semper intelligendi virtute, omnia intelligere. Sicut lumen concurrens partialiter cum vno colore ad speciem eius causandam, & similiter cum alio colore: potest simul cum omnibus coloribus circumstantibus concurrere ad causandam illorum speciem. Confirmatur, quia neque intellectus Angeli, neque species fatigantur: & vna virtus quæ simul potest duas actiones, quæque facile potest vramque simul, quam alteram tantum. Vt aqua quæ potest frigidificare & humectare simul, quam humectare tantum.

22.

Ad primum argumentum Durandi Respondeo, intelligere non potest fieri per hoc, quod intelligibile sit presentia intellectui, se-

vlterius requiri vt potentia operetur, & tendat vitaliter in obiectum. Possunt autem esse, & res ipsa sunt tam multa simul ei presentia, in se, vel in speciebus, aut aliis causis determinatis: vt in omnia simul & distincte intendere nequeat.

Respondeo
tur argu-
mentis
opinionis
auctoris.

Ad secundum Gregorii Respondeo primo, species non coëficere cum intellectu, sed tantum determinare. Secundo, licet coëficerent, quælibet non iuuaret nisi ad potestiam sui obiecti, neque auget intellectum in ratione intellectus, qui deberet nihilominus cum omnibus influere. Virtus autem vna cooperans multis ad diuersos effectus, & per se ipsam immediate influens in quælibet illorum, non potest simul cooperari quælibet multis, si ipsa est finita & limitata. cuiusmodi est intellectus Angelicus: quia virtutis finite non potest esse influxus infinitus. Quod etiam de lumine in exemplum allato verum est. Quanquam lumen non agit vitaliter attendendo singulis effectibus, vt intellectus debet necessario attendere singulis obiectis actuum diuersorum.

Ad confirmationem dico, licet neque species neque intellectus Angeli fatigetur, exhauriri tamen eius vis intelligendi, nimia actuum multitudine. Quando enim vna adque virtus finita, duas aut plures actiones simul exercet; dispergitur, & tandem exhauritur. Secus autem quando vnum idemque suppositum operatur per duo vel plura principia totalia realiter distincta. Tunc enim virtus vnus non exhauritur actione alterius, ad quam nihil confert; vt res habet in exemplo aqua frigidificantis & humectantis, frigore & humore realiter distinctis. Superius autem ostendimus, tam multas esse simul species in intellectu Angelorum, & tam multa se presentare, vt simul omnibus perfecte & distincte attendere non possint. Maxime cum inter illas multæ sint, quæ infuse, quæque sunt proportionate & adæquate toti acquiruntur Angelorum. Quales scilicet acquisierunt maximis actibus & adæquatis toti conatui potentia, qualesque Deus istis similes vnusquisque ab initio intudit. Quanquam non est necesse, vt quoties Angelus his speciebus vitur, adæquate vitur. Nam vnus species est absolute liber Angelo, & quoad exercitium, & quoad extensionem, vel intensionem representandi: non minus quam vnus virtutis motiua. Atioqui non posset Angelus suas omnes species enumerare, nec duas adæquatas inter se comparare. Nisi enim illis vitur in adæquate, non potest simul in viturque intendere. Notitia autem comparatiua, est necessario duorum simul.

23.

Vnde collige, angelos posse cognoscere aliquid confuse & inadæquate secundum rationes generaliores, aut secundum particularem aliquam, sine aliis, re licet indistinctis. Priori enim modo cognoscit Angelus suas species adæquatas, quando illas comparat inter se, vel illas numerat. Cognoscit inquam confuse vnus species, vel vt qualitates spiritus.

Angelus potest cognoscere aliquid comparate & inadæquate.

les permanentes & habituales. Posteriori vero, quando intendit in speciem suam, ut representatiuam vnus, aut aliquorum tantum obiectorum ex his omnibus, ad quae representanda valet. Quod possit Angelum facere pro sua libera electione, paulo ante ostendimus.

25. Neque obicitas, liberam electionem praesupponere cognitionem eorum omnium inter quae fit: adeoque electionem liberam obiecti inter ea quae representantur à speciebus Angelorum, supponere notitiam omnium. Respondeo enim supponere quidem aliquam cognitionem, sed confusam sufficere: quem admodum, in nobis experimus, qui nos liberè applicamus ad cogitandum hoc aut illud obiectum inter ea quorum notitiam habituales retinemus: absque eo quod talis electio praesupponat notitiam distinctam & expressam illorum omnium obiectorum actu praesentem, quando fit electio.

SECTIO III.

Et Angeli discurrant intelligendo?

26. **R**espondeo, discursum tam secundum successiones, quam secundum causalitatem, etiam physicam & formalem, non repugnare Angelis: licet illo minus indigeat, & minus utantur quam homines. Prima pars sequitur ex sectione praecedenti. Et patet: quia discursus secundum successiones in se non habet aliud, quam simplex successio plurium actuum. Vt cum aliquis postquam cogitauit de sole, cogitat de luna, vel de stellis. At Angeli multa successiuè cognoscunt. Neque enim simul ab initio & inuariabiliter errant, imò hoc possunt simul nosse, omnia quae successiuè cognoscunt.

27. **S**ecunda pars probatur quia discursus secundum causalitatem, seu secundum illationem, non est aliud, quam transitus quidam & cursus mentis à notis ad ignota, per illationem ex illis deducta. Ad quod necessarium duae interueniunt cognitiones, siue realiter, ut in discursu physico secundum physicam causalitatem: siue virtualiter tantum, ut in discursu metaphysico. Quarta cognitio posterior determinatur à priori propter nexum consequentis cum antecedente, & sequentiam obiectiuam cognitionem. Ad hunc enim discursum non sufficit nosse velut simpliciter intuitu antecedens, consequens, & consequentiam: sed requiritur distinctio actuum quorum is, qui est circa antecedens, transit ad alterum, qui est circa consequens. Ita ut ex assensu antecedentis, & vi illius vitalis illuminationis, urgeatur vitaliter & determinetur intellectus ad assensum consequentis. Non est tamen necessaria inter hos actus prioritas & successio temporis, sed natura tantum. Quia non est necesse, ut assensus consequentis expectet assensum assensus antecedentis: cum intellectus sit capax utrumque simul cognosca-

di, & cognitio vnus non repugnet esse simul cum cognitione alterius. Imò cum assensus antecedentis debeat physicè determinare intellectum ad assensum consequentis, debet illi coexistere. Quia nihil physicè determinat, dum non existit. Non est quoque necessarium ut assensus antecedentis tempore praecedat assensum consequentis. Quia causa completa potest habere effectum cum finem esse. Atqui cum primum est assensus antecedentis, & aduertentia bonae illationis, est causa completa ad assensum consequentis: Ergo &c. Imò neque necessarium est distinguere realiter utramque cognitionem. Cum non sit difficultus plura simul obiecta vno actu cognoscere, quam diuersis. Et ex parte quidem potentiae, non apparet, cur id non possit. Ex parte vero obiecti non obstat nexus aut dependentia vnus obiecti ad alio. Nam haec potius necessitatem inducit, ut simul actu eodem cognoscantur. Vnde etiam fit, ut semper ac necessariò assensus consequentis formaliter, ut talis, feratur in antecedens, consequens, & sequelam. Quod in consequens, constat. Quod in sequelam probatur: quia non fortis est consequens absolute, sed ut connexum cum antecedente, quam connexionem designat particula, Ergo. Quod denique in antecedens, probatur: quia nexus & vnio extremorum intelligi nequit sine extremis quae essentialiter importat. Nexus enim, siue vnio, est essentialiter vnus cum altero connexio. Ergo nexus antecedentis & consequentis intelligi nequit, nisi eo actu quod attingitur, attingantur pariter antecedens & consequens, secundum eas rationes quibus necantur.

Licet autem Angeli multa cognoscant vno simplici intuitu, vel ad eum modum quo nos prima principia per se nota, per modum simplicis intelligentiae; id est, sine illatione, per quam ad vnum obiectum de se ignotum, lumen ab alio per se noto mutantur: aliqua tamen sunt, quae non nisi per discursum causalem, ignota ex notis inferendo, cognoscunt: praesertim circa futura contingentia, illis per se obscura. Sic ex quibusdam signis coniciebatur daemones Christum esse Filium Dei, signis primum in se perspectis, & atterè perceptis, tum per illationem causalitatis concludendo. Sic etiam cognitio situ astrorum qui post annum erit, tum alio actu perspecto temperamento huius vrbis: inferre possunt talen morbum, aut effectum futurum vi temperamenti, & applicationis astrorum. Cognitio etiam temperamento alicuius hominis, vel inclinatione habituali, colligunt quid in tali occasione sit liberè facturus. Et si arcana cordis, Abbas saltem non consentientibus, neque externo vilo signo manifestantibus, cognoscere nequeunt nisi ex variis antecedentibus & consequentibus inter se comparatis, possunt ea conaturaliter ex illis inferre. Possunt etiam ea